

การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
LEADERSHIP DEVELOPMENT TO THE SAPPURISA-DHAMMA OF
SUB-DISTRICT HEADMEN, VILLAGE HEADMEN AT PHASING SUB-DISTRICT
IN MUANG DISTRICT OF NAN PROVINCE

¹สุนิสา จิตต์บรรจง, ²ธีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล และ ³ธิติวุฒิ หมั่นมี

¹Sunisa Jitbanjong, ²Theeratas Rojkitjakul and ³Thitiwut Munmee

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์น่าน

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nan Buddhist College, Thailand

¹Corresponding Author's Email: Baiteysunisa@gmail.com

¹เบอร์โทร: 082-180-5992

Received: 2025-04-30

Revised: 2025-05-05

Accepted: 2025-05-06

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรมกับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 3) เพื่อนำเสนอการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 378 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน โดยใช้แบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรมกับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน การทดสอบสมมติฐาน พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในทิศทางเดียวกันอยู่ในระดับมาก
3. การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน พบว่า การบูรณาการหลักสัปปุริสธรรม มีลักษณะดังนี้ 1) ธัมมัญญตา เป็นผู้รู้จักเหตุ ได้แก่ ส่งเสริมผู้นำให้มีกระบวนการความคิด วิเคราะห์ และสังเคราะห์ ให้ใช้เหตุผลมาก่อนเสมอและรู้จักการวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหา 2) อตถัญญตา เป็นผู้รู้จักผล ได้แก่ ส่งเสริมผู้นำให้มีการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบได้เรียนรู้จากการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม และรู้จักการใช้ เหตุผลที่เหมาะสม 3) อตถัญญตา เป็นผู้รู้จักตน

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ได้แก่ ส่งเสริมผู้นำให้ได้เรียนรู้ฝึกวิเคราะห์โครงการ มีความรับผิดชอบสูง และนำความสามารถมาใช้
อย่างเต็มที่ 4) มัตตัญญูตา เป็นผู้รู้จักประมาณ ได้แก่ ส่งเสริมผู้นำให้สามารถกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสม
เป็นผู้รู้จักความเหมาะสม กาลเทศะ เข้าใจในศักยภาพตัวเอง และสามารถดึงศักยภาพตัวเองออกมาอย่างเต็มที่
5) กาลัญญูตา เป็นผู้รู้จักกาล ได้แก่ ส่งเสริมผู้นำให้วางแผนกำหนดการที่เหมาะสม คำนึงถึงความเหมาะสม
ของเวลาในการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ และให้รู้จักการตรงต่อเวลา 6) ปริสัญญูตา เป็นผู้รู้จักชุมชน ได้แก่
ส่งเสริมผู้นำให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคนในชุมชน มีกิจกรรมเพื่อสร้างเครือข่าย ให้รู้ในเรื่องของชุมชน
ของตน และมีความสำนึกรักในความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน 7) ปุคคลัญญูตา เป็นผู้รู้จักบุคคล ได้แก่ ส่งเสริม
ผู้นำให้รู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้องในชุมชนเป็นอย่างดี สร้างความเป็นผู้นำใน การทำงาน พัฒนาฝึกอบรมและ
ทำกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์

คำสำคัญ: การพัฒนาภาวะผู้นำ; หลักสัปปริสธรรม; กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

Abstract

This study aimed to: 1) examine the level of leadership among village headmen and sub-district chiefs; 2) investigate the relationship between the principles of Sappurisa-dhamma and their leadership; and 3) propose leadership development guidelines based on Sappurisa-dhamma principles. A mixed-methods approach was employed, comprising a quantitative study with a sample of 378 participants and a qualitative study using in-depth interviews with 10 key informants. Data were collected using interview protocols and analyzed through descriptive content analysis.

The findings revealed that:

1) The overall leadership level of village headmen and sub-district chiefs in Phasing Sub-district, Mueang District, Nan Province, was high.

2) There was a strong positive correlation between *Sappurisa-dhamma* principles and the leadership of village headmen and sub-district chiefs in the same area.

3) Leadership Development Based on Sappurisa-dhamma Principles among Village Headmen and Sub-district Chiefs in Phasing Sub-district, Mueang District, Nan Province revealed that integrating Sappurisa-dhamma into leadership practices emphasizes the following key aspects: 1) Dhammanñuta (Understanding of causes): Encourages leaders to develop analytical thinking, apply reasoning, and identify root causes of problems. 2) Atthanñuta (Understanding of results): Promotes systematic thinking, learning through participation, and appropriate application of reasoning. 3) Attanñuta (Self-awareness): Fosters self-assessment, responsibility, and full utilization of individual capabilities. 4) Mattanñuta

(Sense of moderation): Supports the ability to plan appropriate activities, recognize timing and context, and maximize personal potential. 5) Kalanāñña (Sense of timing): Emphasizes effective scheduling, awareness of appropriate timing, and punctuality. 6) Parisāñña (Understanding of community): Strengthens relationships within the community, encourages network-building, and fosters a sense of belonging. 7) Puggalañña (Understanding of individuals): Enhances knowledge of key community members, builds leadership in collaboration, and promotes ongoing training and engagement in community activities.

Keywords: Development Leadership; Sappurisa–Dhamma; Sub-district headmen, Village headmen

บทนำ

นับแต่ได้มีการปฏิรูปการปกครองแผ่นดินในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถได้มีการจัดระเบียบการปกครองแผ่นดินออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การปกครองส่วนกลาง และการปกครองส่วนภูมิภาค หรือเรียกอีกอย่างว่า “การปกครองอาณาเขต” ซึ่งในการปกครองอาณาเขตนั้นมีเมืองหรือ หัวเมืองเป็นศูนย์การบริหาร มีการจัดระเบียบการปกครองภายในเมืองนั้น ๆ ออกเป็นหน่วยการปกครองที่รับผิดชอบลดหลั่นกันลงมา คือ แขวง ตำบล และหมู่บ้าน ลักษณะการปกครองรูปแบบตำบล หมู่บ้าน ได้ใช้เป็นหลักในการปกครองสืบต่อกันเรื่อยมา (Princess Maha Chakri Sirindhorn, 2006)

การทดลองตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านแล้ว ยังมีการศึกษาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมโดยดูสภาพท้องถิ่นและความ เป็นอยู่ทั่วไปของประชาชนโดยสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกทรงเสด็จประพาสเสนาบดีคนแรก ของกระทรวงมหาดไทย ได้เสด็จออกตรวจราชการตามหัวเมืองต่าง ๆ และยังทรงมอบหมายให้หลวงเทศาภิบาล วิจารณ์เดินทางไปดูงานการปกครองของประเทศพม่า และมลายู หลังจากนั้น ได้จัดประชุมข้าหลวงเทศาภิบาล เพื่อปรึกษาความเห็นและรับฟังข้อเท็จจริงของแต่ละท้องถิ่น เมื่อปรากฏว่าโครงการทดลองตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประสบความสำเร็จดี จึงได้วางรูปแบบการปกครองระดับหมู่บ้าน ตำบล ที่เรียกว่าการปกครองท้องถิ่น อย่างเป็นทางการขึ้น เป็นส่วนหนึ่งในการปกครองประเทศและได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราเป็น พระราชบัญญัติปกครองท้องถิ่น ร.ศ.116 ใช้บังคับทั่วประเทศโดยประกาศใช้บังคับเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม ร.ศ.116 ข้อความและหลักการส่วนใหญ่ของพระราชบัญญัตินี้ได้ใช้เป็นหลักในการปกครองท้องถิ่นของ ประเทศไทยสืบมา นับว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกที่ได้กำหนดการจัดระเบียบตำบล และหมู่บ้านรวมทั้งกำหนด หน้าที่ไว้อย่างละเอียด เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตรวจตราทุกข์สุขของราษฎรตามท้องถิ่นต่าง ๆ สร้างความเป็นธรรม ในการปกครองบ้านเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจุดเด่นของกฎหมายฉบับนี้ที่กำหนดให้มีการเลือกผู้ใหญ่บ้าน เป็นเพราะพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่จะให้ราษฎรมีโอกาสใช้สิทธิ ในการปกครองตนเองด้วย หลังจากที่ได้ประกาศใช้บังคับพระราชบัญญัติปกครองท้องถิ่น ร.ศ.116

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

มาเป็นเวลานานประมาณ 17 ปี ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 จึงได้ทรงประกาศยกเลิกและประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พระพุทธศักราช 2457 ขึ้นใช้บังคับแทนและถือเป็นหลักในการจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้านสืบมาจนทุกวันนี้และได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายดังกล่าวมาเป็นลำดับจำนวน 9 ครั้ง (Department of Provincial Administration, Ministry of Interior, 2007)

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พระพุทธศักราช 2457 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พุทธศักราช 2551 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 6 เมษายน 2551 ได้แก้ไขวาระการดำรงตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้านจากวาระ 5 ปี เป็นดำรงตำแหน่งจนครบอายุ 60 ปี และกำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านรวมถึงกำนันเป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างราชการ และเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้าน เพื่อให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานในด้านรักษาความสงบเรียบร้อย และการรักษาความมั่นคงภายใน ซึ่งเป็นหน้าที่ที่สำคัญจึงได้มีการกำหนดมาตรการในการควบคุมดูแลอย่างเข้มงวด เช่น การลงโทษทางวินัยเช่นเดียวกับข้าราชการ Local Government Act No.11 (2008) นอกจากนี้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ.2551 มาตรา 14 (11) ได้กำหนดเหตุที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องพ้นจากตำแหน่งว่าไม่ผ่านการประเมินผลปฏิบัติหน้าที่ซึ่งต้องทำอย่างน้อยทุก ๆ 5 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ทั้งนี้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ฉบับที่ 11 พุทธศักราช 2551 ระบุให้หลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษานั้นมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดให้ราษฎรในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้วย (Local Government Act No.11, 2008)

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ฉบับที่ 12 พ.ศ 2552 ได้กำหนดให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นบุคคลในพื้นที่ที่มีความใกล้ชิดกับราษฎรในการปฏิบัติงานตามกฎหมายและแนวนโยบายของรัฐ เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของราชการบริหารส่วนภูมิภาค มีบทบาทอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ที่ได้แก้ไขเพิ่มเติม โดยเฉพาะในการเป็นผู้ประสานงานระหว่างราชการ ส่วนภูมิภาคกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันและแก้ไขปัญหากรณีต่าง ๆ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ย ประนีประนอมและจัดการระงับปัญหาความขัดแย้งในท้องที่ และยังมีฐานะเป็นตัวแทนของรัฐ ตัวแทนของราษฎรเกี่ยวกับเรื่องร้องทุกข์ ความเดือดร้อนของราษฎร เพื่อนำเสนอต่อส่วนราชการในพื้นที่ดูแลให้ราษฎรในพื้นที่ปฏิบัติตามกฎหมาย การอบรมชี้แจงในราษฎรมีความรู้ความเข้าใจในข้อราชการให้ความช่วยเหลือในกิจการสาธารณะประโยชน์รวมถึงปฏิบัติการภารกิจตามนโยบายของรัฐหรืองานอื่น ๆ ตามกฎหมายกำหนด (Local Government Act No.12, 2009)

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นสารวัตรกำนัน ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนากาภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยประยุกต์หลักสัปปุริสธรรม ภาวะผู้นำถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร

เป็นการนำหรือการทำให้ผู้อื่นประพฤติปฏิบัติตามที่ประสงค์ตามเป้าหมายขององค์การ ภาวะผู้นำจึงเป็นเรื่องสำคัญมากในการบริหาร การพัฒนาผู้นำที่ดีนั้นเป็นพื้นฐานของการสร้างผลผลิตหรือบริการ องค์การจะสำเร็จหรือล้มเหลวนั้นขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของผู้นำในองค์การนั้นเป็นอย่างมาก ดังนั้นการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ หรือการบริหารงานภายในตำบลและหมู่บ้าน ให้เกิดความสงบเรียบร้อย กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงจำเป็นต้องมีบุคลิกภาพและพฤติกรรมในฐานะ “ผู้นำ” เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์การ ทั้งนี้เพราะผู้นำมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องวางแผน สั่งการ ดูแล และควบคุมให้บุคลากรขององค์การปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรมกับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่าง การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน รวมทั้งสิ้น 6,713 คน จึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างจากสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) จึงได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 378 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประกอบไปด้วย กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น จำนวน 2 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติงานจำนวน 2 คน กลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน 2 คน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 คน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 10 รูป/คน

เครื่องมือในการวิจัย

แบบสอบถาม (Questionnaire) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (interview) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure In-depth interview) เพื่อศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (interview) เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure In-depth interview)

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) การหาค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์การพัฒนาก้าวหน้าตามหลักสี่ปฐพีธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า

1.1 จากการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า เพศ: ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (53.44%), อายุ: ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 41–50 ปี (34.66%), การศึกษา: ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. (38.62%), อาชีพ: ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง (36.24%), รายได้: ส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 10,000–15,000 บาทต่อเดือน (56.35%)

1.2 ระดับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านมุ่งเกณฑ์	4.18	0.66	มาก
2. ด้านมุ่งงาน	4.16	0.65	มาก
3. ด้านมุ่งสัมพันธ์	4.17	0.65	มาก
4. ด้านมุ่งประสาน	4.22	0.63	มาก
รวม	4.18	0.58	มาก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.58)

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสี่ปฐพีธรรมกับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ต่อตัวแปรตามตารางที่ 2 ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยภาพรวม	ตัวแปรตาม			
		1. ด้านมุ่งเกณฑ์	2. ด้านมุ่งงาน	3. ด้านมุ่งสัมพันธ์	4. ด้านมุ่งประสาน
ตัวแปรต้น					
หลักสี่ปฐพีธรรม					
โดยภาพรวม	0.865**	0.762**	0.754**	0.772**	0.809**
1. ธัมมัญญตา	0.755**	0.644**	0.653**	0.665**	0.741**
2. อตถัญญตา	0.747**	0.658**	0.674**	0.646**	0.696**
3. อตตัญญตา	0.744**	0.642**	0.663**	0.678**	0.680**
4. มัตตัญญตา	0.737**	0.674**	0.633**	0.635**	0.664**
5. กาลัญญตา	0.786**	0.697**	0.633**	0.723**	0.729**
6. ปริสัญญตา	0.750**	0.632**	0.655**	0.694**	0.705**
7. ปุคคลัญญตา	0.735**	0.674**	0.609**	0.651**	0.699**

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของหลักสี่ปฐพีธรรมกับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก และความสัมพันธ์ระหว่างหลักสี่ปฐพีธรรมกับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อนำเสนอการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐพีธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ สามารถสรุปเพื่อนำเสนอการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสี่ปฐพีธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยประยุกต์ตามหลักพุทธธรรมได้ดังนี้

- 1) ธัมมัญญตา ผู้รู้จักเหตุ คือ ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบ ให้บริการอยู่ในกรอบของกฎหมาย มีความรับผิดชอบหน้าที่
- 2) อตถัญญตา ผู้รู้จักผล คือ ให้การยอมรับและชี้แจงได้ ทราบผลเสียจากการบริหารชุมชน มุ่งมั่นทำงานให้ถึงจุดหมาย
- 3) อตตัญญตา ผู้รู้จักตน คือ มีความรับผิดชอบหน้าที่ ปรับตัวเข้ากับประชาชน ผู้นำให้บริการทั่วถึง
- 4) มัตตัญญตา ผู้รู้จักประมาณ คือ ส่งเสริมหลักเศรษฐกิจพอเพียง จัดการงบประมาณให้ทั่วถึง ใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์
- 5) กาลัญญตา ผู้รู้จักกาล คือ ให้การดูแลความปลอดภัย มีจิตอาสาและช่วยเหลือ แก่ไขสถานการณ์ ได้ทันท่วงที จัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมความรู้

สติปัญญาเฉียบคม มีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรเป็นอย่างดี มีความสามารถในการจูงใจคน มีความยืดหยุ่น สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ และมีความซื่อสัตย์และโปร่งใส

2. Behaviors Leadership พฤติกรรมของผู้นำ มีแนวคิดที่ว่าพฤติกรรมที่ดี หรือพฤติกรรมแห่งความสำเร็จของผู้นำ โดยพฤติกรรมเหล่านี้สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มคือ 1) พฤติกรรมที่มุ่งเน้นประเด็นที่เกี่ยวกับงาน และครอบคลุมในเรื่องการบริหารจัดการต่างๆ 2) พฤติกรรมที่มุ่งเน้นประเด็นที่เกี่ยวกับคน พฤติกรรมที่ผู้นำสร้างความสัมพันธ์อันดี ความเชื่อถือ ไว้วางใจซึ่งกันและกัน

3. Situational Leadership ผู้นำตามสถานการณ์ มีแนวคิดที่ว่าภาวะผู้นำที่ดีนั้นผู้นำจะต้องมีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ปัจจัยหรือตัวแปรที่ก่อให้เกิดสถานการณ์ที่แตกต่างกัน เช่น สถานภาพความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับกลุ่มผู้ใต้บังคับบัญชา ลักษณะโครงสร้างของงาน อำนาจตามหน้าที่ของผู้นำ และความพร้อมในด้านความสามารถ และประสบการณ์ของผู้ใต้บังคับบัญชา ในการดำเนินงาน

4. Change Leadership ผู้นำการเปลี่ยนแปลง องค์กรปัจจุบันควรต้องมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลง เพื่อยกระดับการดำเนินงานขององค์กรให้มีขีดความสามารถทางการแข่งขันที่สูงขึ้น ดังนั้นผู้นำที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคคลในองค์กรจำนวนมากได้ดำเนินงานอย่างเต็มความสามารถและยกระดับการปฏิบัติงานให้สูงขึ้น เพื่อเป็นการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง พัฒนาการองค์กรให้มีขีดความสามารถทางการแข่งขันที่สูงขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทำให้ทราบว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลผาสิงห์ มีภาวะผู้นำที่สามารถทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากภาวะผู้นำที่ปรากฏจะแสดงออกมาให้เห็นในรูปของผลงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการมีภาวะผู้นำจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของชุมชนเป็นอย่างมากแต่ตรงกันข้ามหากภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บกพร่องย่อมเกิดความเสียหายต่อชุมชนโดยส่วนรวม ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้นำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา มาเปรียบเทียบเพื่อให้สอดคล้องกับพุทธปรัชญาว่า การทำงานจำเป็นต้องใช้หลักธรรมมาประกอบเข้าด้วยกัน เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างถูกต้อง และเป็นธรรมที่สุด ก่อให้เกิด ความเชื่อใจจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jaikamnak (2009) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอนต่อการเสริมสร้าง เศรษฐกิจพอเพียง” ผลการวิจัยพบว่า จากการวัดการประเมินตนเองของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จะมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด และมีภาวะผู้นำมากที่สุดในเรื่องการเป็นผู้ที่มีความเสียสละ มีคุณธรรมยึดถือผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า หลักสัปปุริสธรรมกับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก กล่าวคือ เมื่อกำนัน

ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน นำหลักสัปปุริสธรรมไปพัฒนาภาวะผู้นำให้กับตนเอง หรือนำไปบูรณาการร่วมกับการปฏิบัติหน้าที่ จะส่งผลให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถพัฒนาภาวะผู้นำของตนเอง ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phonphonphisit (2009) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำกับการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน: ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านจะต้องปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นตัวแทนของทางราชการ ปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ ที่กำหนดไว้ ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองที่พระพุทธศักราช 2457 และกฎหมายอื่น ๆ รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานราชการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Trasasri (2016) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์” ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับความสำคัญค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการ คำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Prathanee Jandhiko (Klornok) (2018) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาตนเอง ตามหลักภavana 4 ของเยาวชน ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง” ผลการวิจัยพบว่า 1) เยาวชน ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาตนเองตามหลักภavana 4 ภาพรวม มีระดับการพัฒนาตนเอง อยู่ในระดับปานกลาง 2) เยาวชน ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง หลังเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาตนเองตามหลักภavana 4 ภาพรวม มีระดับการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมาก 3) ผลการเปรียบเทียบระดับการพัฒนาตนเองตามหลักภavana 4 ของเยาวชน ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาตนเองตามหลักภavana 4 โดยภาพรวมสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 1.15

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรมกับภาวะผู้นำ เมื่อพิจารณาผลจากการวิจัยสามารถอภิปรายได้ ดังนี้ หลักสัปปุริสธรรมกับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก กล่าวคือ เมื่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน นำหลักสัปปุริสธรรมไปพัฒนาภาวะผู้นำให้กับตนเอง หรือนำไปบูรณาการร่วมกับการปฏิบัติหน้าที่จะส่งผลให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถพัฒนาภาวะผู้นำของตนเอง ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Rajavachiramethi (Vira Varapanyo) (2016) ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย” ผลการวิจัย พบว่า หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนาของผู้บริหาร มหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย ได้แก่ หลักสัปปุริสธรรม 7 ซึ่งจะนำไปสู่การส่งเสริมรูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนาของผู้บริหาร มหาวิทยาลัยสงฆ์ไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และรูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนาของผู้บริหาร มหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย ซึ่งเป็นหลักในการบริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทยทั้ง 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ มหาวิทยาลัยมหามงกุฎราช ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ Phramaha Udon Sutthijano (Kaetthong) (2014) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำ

ตามหลักพระพุทธศาสนากับภาวะผู้นำตามแนวคิดของ สตีเฟน อาร์. โคเวีย.” ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา ผู้นำกับภาวะผู้นำมีความหมายต่างกัน ผู้นำหมายถึงคน ส่วนภาวะผู้นำ หมายถึงภาพที่เป็นนามธรรม ผู้นำที่มีหลักธรรมสามารถเป็นผู้นำที่ดีในทางพระพุทธศาสนา นำหมู่คณะไปสู่ความเจริญ ความหมดจด บริสุทธิ์ ผ่องแผ้วได้ ส่วนผู้นำตามแนวคิดของ สตีเฟน อาร์. โคเวีย ผู้นำในทัศนะนี้ควรเป็นผู้มีปัญญา มีวิสัยทัศน์ มีเป้าหมายที่ชัดเจน มีความเป็นกลางไม่โอนเอียงข้างใดข้างหนึ่ง รู้จักเสริมสร้างและพัฒนาตนเอง ทั้งด้านกายภาพ สังคม อารมณ์ จิตใจและสติปัญญา จึงจะเป็นผู้นำที่สามารถนำพาองค์กรไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองได้

การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของก้านัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้ การพัฒนาภาวะผู้นำของก้านัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน เกิดจากปัจจัยพื้นฐาน คือ ภาวะผู้นำของก้านัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนหลักสัปปุริสธรรมพบว่า ทำให้เกิดรูปแบบในการพัฒนาตามแนวทางพระพุทธศาสนา โดยใช้หลักธรรมเพื่อให้เกิดการพัฒนาภาวะผู้นำของก้านัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในการอยู่ร่วมสังคมเมืองหลวงที่อาจก่อเกิดปัญหาในด้านต่าง ๆ และมีการควบคุมประชาชนในพื้นที่ให้มีความคิดที่ดี และทำให้สังคมมีความปลอดภัยมากขึ้น โดยข้อค้นพบที่สำคัญคือ การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของก้านัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน เกิดจากกาลัญญตา เป็นผู้รู้จักกาล มาเป็นอันดับ 1 แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาภาวะผู้นำให้เป็นผู้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันต่อเหตุการณ์ และเป็นตัวอย่างที่ดีอันเป็นประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน ในการจัดทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับจังหวะเวลา รวมทั้งมีการวางแผน กำหนดการที่เหมาะสม ซึ่งคำนึงถึงความเหมาะสมของเวลาในการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ และให้รู้จักการตรงต่อเวลาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Khrupalat Watcharapong Wachirapanyo (Plongkhan) (2016) ได้ศึกษา วิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดน่าน” ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดน่าน พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง และทักษะการบริหาร มีความสัมพันธ์ ในภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง จึงยอมรับสมมติฐาน การวิจัย ในขณะที่เดียวกันหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามีส่วนช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้นำมีหลักในการปฏิบัติ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น หลักพุทธธรรมสำหรับพัฒนาภาวะผู้นำแล้วนับว่าเป็นเรื่องใหญ่ และสำคัญมาก เพราะว่าผู้นำจำเป็นต้องมีหลักธรรมประจำตัวในการมีชีวิตรอยู่ในสังคม และมีความหมายต่อสังคม หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นหลักธรรมของสัตบุรุษธรรม ที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ ธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติของคนดี สัตบุรุษ หมายถึง คนที่มีความประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ คือ มีพฤติกรรมถูกต้องตามทำนองคลองธรรมหรือเรียกร้อยดีไม่มีโทษ เป็นผู้มึจิตสงบระงับจากบาปอกุศลธรรม ไม่เบียดเบียนตนและผู้อื่น ให้ได้รับความเดือดร้อนมาซึ่งจะสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาความเป็นอยู่ของคนในชุมชน หลักสัปปุริสธรรม 7 ประกอบด้วย ความเป็นผู้รู้จักเหตุ ความเป็นผู้รู้จักผล ความเป็นผู้รู้จักตน ความเป็นผู้รู้จักประมาณหรือรู้จักความพอเพียง ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลาหรือรู้จักเวลาที่เหมาะที่ควร ความเป็นผู้รู้จักชุมชนและสังคม และ ความเป็นผู้รู้จักบุคคลหรือ รู้จักเลือกใช้บุคคลที่เหมาะสมกับงาน การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม

ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน เกิดจากธัมมัญญาตา เป็นผู้รู้จักเหตุ มาเป็นอันดับ 2 แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาภาวะผู้นำให้มีการยึดหลักการอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ให้มีความสามารถระงับความขัดแย้งโดยใช้เหตุและผล มีความเข้าใจระเบียบกฎเกณฑ์ของชุมชน มีกระบวนการความคิด วิเคราะห์ และสังเคราะห์ ให้ใช้เหตุผลมาก่อนเสมอและรู้จักการวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kaewna (2021) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการคุณภาพ ด้านสิ่งแวดล้อมโดยการบูรณาการหลักพุทธ ธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยพื้นฐานทั้ง 2 ประการจะต้องบูรณาการกับหลักพุทธธรรม คือ หลักสัปปุริสธรรมดังนี้ 1) เป็นผู้รู้จักเหตุ (ธัมมัญญาตา) ประกอบด้วย มีความตั้งมั่นในกฎหมาย โดยยึดหลักความถูกต้อง มีการปฏิบัติ ตามระเบียบที่มีการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน และให้บริการไปตามหน้าที่

สรุป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน” พบว่า ภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน มีการนำหลักสัปปุริสธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับสูงมาก และพบว่า การบูรณาการหลักสัปปุริสธรรม ดังนี้ 1) ธัมมัญญาตา เป็นผู้รู้จักเหตุ ส่งเสริมผู้นำให้มีกระบวนการ ความคิด วิเคราะห์ และสังเคราะห์ ให้ใช้เหตุผลมาก่อนเสมอและรู้จักการวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหา 2) อุตัญญาตา เป็นผู้รู้จักผล ส่งเสริมผู้นำให้มีการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ได้เรียนรู้จากการเข้าไป มีส่วนร่วมในกิจกรรม และรู้จักการใช้ เหตุผลที่เหมาะสม 3) อุตัญญาตา เป็นผู้รู้จักตน ส่งเสริมผู้นำให้ได้เรียนรู้ ฝึกวิเคราะห์โครงการ มีความรับผิดชอบสูง และนำความสามารถมาใช้อย่างเต็มที่ 4) มัตตัญญาตา เป็นผู้รู้จัก ประมาณ ส่งเสริมผู้นำให้สามารถกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสม เป็นผู้รู้จักความเหมาะสม กาลเทศะ เข้าใจ ในศักยภาพตัวเอง และสามารถดึงศักยภาพตัวเองออกมาอย่างเต็มที่ 5) กาลัญญาตา เป็นผู้รู้จักกาล ส่งเสริม ผู้นำให้วางแผนกำหนดการที่เหมาะสม คำนึงถึงความเหมาะสมของเวลาในการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ และให้รู้จักการตรงต่อเวลา 6) ปริสัญญาตา เป็นผู้รู้จักชุมชน ส่งเสริมผู้นำให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน ในชุมชน มีกิจกรรมเพื่อสร้างเครือข่าย ให้รู้ในเรื่องของชุมชนของตน และมีความสำนึกรักในความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน 7) ปุคคลัญญาตา เป็นผู้ รู้จักบุคคล ส่งเสริมผู้นำให้รู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้องในชุมชนเป็นอย่างดี สร้างความเป็นผู้นำใน การทำงาน พัฒนาฝึกอบรมและทำกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถปฏิบัติงาน

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ตามแนวทางการบริหารจัดการชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นอย่างมาก ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านมุ่งเกณฑ์ ด้านมุ่งงาน ด้านมุ่งสัมพันธ์ และด้านมุ่งประสาน ดังนั้นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของหลักสัปปุริสธรรมกับภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ดังนั้นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ควรสนับสนุนและส่งเสริมการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการในการปฏิบัติงาน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาภาวะผู้นำให้เป็นผู้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันต่อเหตุการณ์ และเป็นตัวอย่างที่ดีอันเป็นประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน ในการจัดทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับจังหวะเวลา รวมทั้งมีการวางแผนกำหนดการที่เหมาะสม ซึ่งคำนึงถึงความเหมาะสมของเวลาในการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ และให้รู้จักการตรงต่อเวลา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการวิจัยในประเด็น

2.1 ควรทำการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพเพื่อได้ข้อมูลที่เจาะลึกในประเด็นที่เกี่ยวกับการ ประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมสำหรับการพัฒนาภาวะผู้นำสำหรับบุคลากรด้านอื่นๆ

2.2 ควรทำการวิจัยการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในหัวข้อธรรมอื่นๆ

2.3 ควรศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมอื่น ๆ มาส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

References

- Department of Provincial Administration, Ministry of Interior. (2007). *Operational manual for village headmen and subdistrict chiefs*. Bangkok: Volunteer Defense Printing House.
- Jaikamnak, S. (2009). *Leadership of subdistrict and village chiefs in Khun Yuam District, Mae Hong Son Province, in promoting the sufficiency economy*. (Master's Thesis). Chiang Mai University. Chiang Mai.
- Kaewna, S. (2021). *The development of leadership attributes based on Sappurisa-dhamma of municipal administrators in Samut Prakan Province*. (Doctoral dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Local Administration Act (No. 11), B.E. (2008).(2008, 5 February). *Royal Thai Government Gazette 125*. Volume 125, Chapter 27, 96-105.

Local Administration Act (No. 12), B.E. (2009). (2009, 30 December). *Royal Thai Government Gazette* 126. Volume 126, Chapter 100, 1-3.

Phonpornpisit, S. (2009). *Leadership and the performance of subdistrict headmen and village headmen: A case study of Samut Sakhon Province*. Graduate School: Ramkhamhaeng University.

PhraKhrupalat Watcharapong Wachirapanyo (Plongkhan). (2016). *Buddhist-oriented leadership for integrated community development in Nan Province*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Phramaha Udon Sutthijano (Kaetthong). (2014). *A comparative study of leadership according to Buddhist principles and Stephen R. Covey's leadership concept*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Phra Rajavachiramethi (Vira Varapanyo). (2016). *Leadership model based on Buddhist principles of Thai Buddhist university administrators*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Pra Thanee Jandhiko (Klomnok). (2018). *Self-development based on the Four Bhavana of youth in Takhun Sub-district, Ban Khai District, Rayong Province*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Princess Maha Chakri Sirindhorn. (2006). *Notes on Thai governance during the Ayutthaya and early Rattanakosin periods*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Trassri, P. (2016). *Transformational leadership of local administrative organization executives in Khaw Wong District, Kalasin Province*. Graduate School: Mahasarakham Rajabhat University.